

ГОРАН ПЕТРОВИЋ

ЗВЕЖЂЕ

РАЗМЕРЕ ОВЕ ПРИЧЕ. У западном делу Сибира, оном најближем европском континенту, боравио сам чак три пута. Дабоме, био сам упућен у географију, али се моје укупно предзнање испоставило као недовољно велико – све је тамо готово непрегледно. Уобичајене размере не би требало имати на уму.

Рецимо, једног дана ми предложише да одемо на излет у Тоболск, стару престоницу Сибира, место одакле су намесници владали у име царева, а ови су пак Русијом владали у име Господа. Испоставило се да је у питању пут од готово шест сати у једном правцу, ако се не рачуна застанак за који сам замолио да бих на неком одморишту разгледао тезге са усољеним, мени непознатим врстама риба. Оне мање су биле нанискане на зашиљене прутиће прободене кроз очи. За тезгама иначе није било људи, нити сам где уоколо, у цичаној равници, приметио њихове куће. Купци су новац остављали испод каменице, крајеви банкнота су лепршали.

ДОК СЕ НАТИРЕ ТЕСТО. Вече пред мој повратак, домаћин се понудио да ми покаже нешто што сасвим сигурно никада раније нисам имао прилике да видим. Тако је казао. Са загонетним смешком. Уопште није био касни ноћни час, али се већ одавно смркло, чиме се и одликује зимски период године, када тамошња обданица траје свега неколико часова, онеспокојавајуће кратко. Зато и упитих да ли је то нешто далеко. „О, да, веома, веома далеко...”, одговорио је он. „Ту је, ван града, на око пола часа вожње... Стижемо да се вратимо на вечеру. Таман док моја супруга испече хлеб. Управо натире тесто.”

Пристао сам. Надвладала је радозналост. Мада ми се није напуштао његов топли дом и остављала чашица вотке. Сели смо у

скупоцени аутомобил, један од оних који је могао бити и цип, мени непознате марке, у сваком случају, деловао је робусно, имао је широке гуме, то нисам могао да не запазим.

ИЗ ГРАДА, ПРЕКО МОСТА... Не тако велики град Ханти-Мансијск и његову блештаву расвету, као да је нека престоница, а не седиште истоимене области – напустили смо веома брзо. Тутке смо прешли мост преко Иртиша, примерено обасјан, али толико дугачак да не би било наодмет да су градитељи поставили још коју светиљку. Претходних дана сам се уверио, река је широка, чинило ми се да има и ужих мора. Сада сам само осећао ту велику воду испод себе, хладну, санте су пловиле средином њеног тока, десетине лађа су се налазиле уз обале, у тами, оковане ледом.

Тутке смо наставили широким друмом ка неком другом граду. Сада нисам сигуран којем, али се сећам да је на путоказу писало – до њега има неколико стотина километара... Тако смо се возили, збиља не нарочито дуго, када је мој домаћин сишао са асфалта, под точковима се осећала залеђена земља, аутомобил се упркос широким гумама мало заносио. У снопу светлости фарова није било баш ничега осим уцакљених барица, ињаве траве и у благу изукрштаних, смрзлих трагова точкова камиона, неко је туда пролазио за дана.

ДОЛЕ И ГОРЕ. Морам да признам да се нисам осећао најпријатније, али сам рачунао да ваљда мој домаћин зна куда идемо. Или се макар тако чинило – негде тамо сред ничега, он је стао, одрешито ми рекавши: „Изађи и снађи се, испод ногу ти је Сибир, горе је небо.”

Затим је затворио сувозачева врата и без мене наставио, да ли напред, да ли се полукружно вратио, не бих могао да кажем, јер су задња, црвена светла аутомобила ускоро ишчезла из видокруга, а ветар је развејао звук рада мотора и мирис издувних гасова.

Светла Ханти-Мансијска се нису видела, светла моста преко Иртиша се нису видела, светла возила на оном друму за други град се нису видела... Заправо, није се ништа видело ни колико за десетак корака унаоколо. Па и то се дало сагледати само захваљујући томе што је ноћ била ведра, без најмањег облака.

КОЛИКО ЈЕ САТИ? Имао сам јакну, капу и рукавице. Хтео сам да се машин за упаљач, цигарете. И тек тада сам схватио, ранац с тим мојим целоживотним потрепштинама, као и мобилним телефоном, остао је у аутомобилу. Ручни часовник нисам носио. Просто је невероватно колико сам брзо изгубио осећај за време. Ускоро

нисам знао да ли ту стојим свега пет минута, или је прошло много више. И мада ми је разум говорио да је све то шала, почела је да ме прожима зебња – шта ако је то једна од оних шала које могу да пођу по злу, па и да се заврше трагично?

Од свега тога почела је да ме обузима додатна хладноћа. По чему мој домаћин може да зна где ме је тачно оставио? Па овде нема ничега што би послужило као обележје. Уместо раскрсница, ту су били само изукрштани, смрзли трагови гума камиона, сведочећи да неко чак и за дана, возећи овуда, није баш био сигуран куда се тачно запутио. Могао бих да ходам, то ће ме угрејати, али зар се онда нећу удаљити од места растанка? Негде сам читао да човек који хода по мраку – пре или касније почне да кружи.

Колико ли је сати? А онда сам, гледајући небо, схватио колико је моје питање бесмислено. Не знам да ли то тако може да се каже – веће небо у животу нисам видео. Баш онако како је мој домаћин рекао: било је веома далеко, а на свега пола часа возње ван града... Призивао сам своја оскудна знања о васиони, звездама, чак сам се сетио и карте небеских тела, у доброј мери именованих још у античко доба, сетио сам оне мапе из свог основношколског атласа – али то није било ништа у односу на ово испод чега сам се налазио. Како ми се чинило, стајао сам испод свих звезда које постоје. Усамљен. Сам. Није било земног светла да смета, није било облака, осећао сам се као астронаут који, ако коракне – очас одлете тамо где не важи сила теже. Осећао сам се као залутали путник сред бескрајног плавог круга. И у њему звежђа.

Колико је сати? Па сам у себи поновио: бесмисленог ли питања. А од какве је овде важности да ли је прошло двадесет часова, или је двадесет часова и тридесет минута? Од какве је овде важности који је то наш дан? Који је то наш месец? Која је то наша година? Који је то наш век? Па овде ни наш миленијум није од значаја! Сетио сам се и преподневног обиласка Музеја нафте, где ми је љубазна кустоскиња објашњавала историјат истраживања и првих бушотина, да би ми показивала фосиле шкољки, пужева... Чак ми је један окрњен и поклонила, таквих овде, рекла је, има у изобиљу, њихов је обичај да неке од гостију дарују скамењеним пужем који није од значаја за науку и збирку. Па је додала: „Ето, сада на длану имате између четири стотине четрдесет и триста педесет милиона година! Не могу да вам кажем прецизније, али за толико знамо да су у питању пужеви гастроподи. Разлика је замашна, јер је и распон њиховог постојања, сложиће се већина геолога, отприлике тих неких деведесетак милиона година!”

Дакле, овде, под толиким небом и толиким звездама, бесмислено је не само питање колико је сати већ и који је ово милион,

или која је ово десетина милиона година, која је ера, епоха, не она људска... А можда је то место где је време стало, где је још увек Дан пети, онај од Постанка света.

ПОВЕЗ НА ОЧИМА. Осећао сам се чудно. С једне стране, почео сам да бринем. Мали сам, мањи и, свакако, малобројнији од околних иглица иња. Ноћ у овој недовољно топлој одећи сигурно не бих преживео. Опет, осећао сам се и величанствено под свеколиким звездама. А то, помислио сам, није преживљавање – то је мера живота. И престао сам да се питам колико је сати. Стајао сам забачене главе, као астроном без телескопа, као морнар без дурбина, као излетник без двогледа, као човек који је веома дуго ходао са повезом на очима, а онда му је неко, пришавши с леђа, тај повез нагло развезао.

ИЗНЕНАДА. Нашао сам се у снопу светлости фарова аутомобила мог домаћина. Или је то био цип. Ваљда сам тек тада схватио шта се догађа са јеленима или срнама, шта се догађа са зечевима када их заслепе фарови машина, или када приђу насељеним местима. Стајао сам у великој жељи да се измакнем, чак сам направио и неки неодређени покрет тела лево-десно, али се, збуњен, нисам мицао – био сам као уловљен. Ухваћен неонским нитима нашег уобичајеног начина опстанка.

РАДИО-СТАНИЦА. Унутрашњост скупоценог аутомобила била је пријатно топла, чак су и кожна седишта имала грејаче. Светлећи бројеви на командној табли показивали су да је температура двадесет три степена, а она спољна „свега” осамнаест испод нуле. Светлећи бројеви су показивали и да се управо навршио двадесет први час. Радио је емитовао неки шлагер. Али је мој домаћин потражио другу станицу, мењао је таласне дужине притискајући ручицу крај волана. Нема више оног врткајућег дугмета скале и назива чувених градова. Техника је напредовала, додир је довољан. Да ли случајно или намерно – изабрао је станицу која је преносила концерт духовне музике. Звук је био савршен, чуло се и како се неко у некој далекој сали накашљава поиздаље од хора. Који је, по свој прилици, изводио Рахмањинова. Обиснут о ретровизор скупоценог да ли аутомобила, да ли ципа – љушкао се крстић од тисовог дрвета. Све је деловало некако чудно, а право чудо било је и то што сам на неко време заборавио да сам страствени пушач, нисам посегнуо за ранцем, упаљачем и цигаретама.

ПРЕКО МОСТА ДО ГРАДА... После дужег ћутања, на питање мог домаћина да ли сам осетио страх, покушао сам да се направим важан, одговорих: „Можда, мало... Знао сам да ћеш се кад-тад вратити...”

Он је загонетно одвратио: „Обично је тако. Ниси први кога сам водио да му покажем Сибир и небо. Иако, заправо, нико од вас није био сигуран, па и ти си се само надао да ћу се појавити.”

И надаље смо опет ћутали, уз Рахмањинова... Док је аутомобил шеврдао по уледињеној земљи... Док није изашао на друм... Док је прелазео осветљени мост преко леденог Иртиша у тами... Док је улазио у град окупан светлошћу као да је Париз, а све захваљујући изворима нафте и гаса пронађеним у толиком сибирском пространству. Или је боље рећи – пронађеним у земљи испод толиког неба. И звезда. У звезђа сврстаним.

ХЛЕБ КОЈИ СЕ ТИШТИ. Стан мог домаћина био је још топлији, а зарумењени хлеб који је његова супруга управо спустила на сто – још увек се пушио... Она је рекла: „Сачекајте мало, још се није истиштио...”

Тек тада сам погледао на мобилни. Погледао сам по навици – не бих ли видео има ли пропуштених позива, порука, наводно важних вести... Наравно, и зато да видим колико је баш сада сати и да ли се температура напољу спустила за још који степен испод нуле.

Истог трена сам схватио да сам страшно погрешно и све претходно непоправљиво упропастио. Моја једина каква-таква утеха било је то што сам се понадао – можда ћу још који пут имати прилике да почнем из почетка.